Karsto pėdsakų ir įkapių nebuvo.

Į ŠAM patekęs iš Vaisių g. profiliuotas ietigalis (ŠAM, I–A 94–14) datuojamas V–VI a. Vienintelė šiemet rasta įkapė – dvigubo nupjauto kūgio formos gintarinis karoliukas papildomos informacijos datavimui neduoda.

Kapai koncentruojasi nedideliame 30×40 m plote Vaisių g. namų Nr. 16, Nr. 16a, Nr. 18 ir Nr. 18a valdose. Palaidojimų aplinkui nerasta. Tik šurfe 9 (už 10 m į P nuo P 18, kurioje rasti 4 iš 5 kapų) ir šurfe 17 (centrinėje parko dalyje, maždaug 170 m į PR nuo P 18) paviršiniame sluoksnyje buvo žmonių kaulų fragmentų.

Šiaulių II kapinynas Vaisių g., apytiksliai datuojamas viduriniuoju geležies amžiumi, smarkiai apardytas, užima nedidelį plotą. Tačiau dar yra išlikę sveikų kapų, todėl reikėtų jį įrašyti į Archeologijos paminklų sąrašą. Remiantis ankstesniais radiniais ir 1998 m. tyrinėjimų rezultatais, nustatyta kapinyno teritorija.

Audronė ŠAPAITĖ

Investigations in Šiauliai II cemetery (Vaisių street) in 1998

In 1998 a survey was carried on by the AMŠ in the city cemetery. One of the aims of survey was to determine the archaeological and preservation value of Šiauliai cemetery II (Vaisių street). Three destroyed and two intact burials were discovered. On the basis of previous finds the cemetery is approximately dated to the Middle Iron Age. An amber bead was the only burial item uncovered this year.

Valdemaras ŠIMĖNAS

BARZŪNŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1998–1999 m. VU pradėjo naujai aptikto Barzūnų kapinyno (Šilutės r., Vilkyškių sen.) archeologinius tyrinėjimus. 1999 m. juos finansavo KVAD.

Kapinynas yra 1,1 km į ŠR nuo Barzūnų kaimo, 0,4 km į PR nuo Oplankio tvenkinio, 0,35 km į V nuo Jūros upės, aplink Barzūnų kaimo kapines.

Apie 1995 m. Jūros upe baidarėmis plaukę turistai Barzūnuose, prie kaimo kapinių rekultivuotame karjere, rado archeologinių radinių: stipriai profiliuotą akinę, 2 ilgakojes su lieta užkaba seges, storagalių apyrankių,

mėlyno stiklo akute puoštą apkalą, tekintų gintarinių ir mėlyno stiklo karolių, įmovinių kirvių, labai plonos, Lietuvoje analogų neturinčios lipdytos keramikos šukių ir kt. radinių. Jie datuojami senuoju ir viduriniuoju geležies amžiumi. Matyt, buvo lankytasi ir vėliau. Radiniai buvo siūlomi pirkti įvairiems Lietuvos ir užsienio muziejams. Susidomėjus radimviete, nustatyta apytikrė jos vieta. Radiniai 1998 m. pavasarį M. Michelberto rūpesčiu pateko į LNM.

Tikrinant žodžiu apibūdintą radimvietę, 1998 m. Barzūnų kaimo kapinių aplinkoje, į PR nuo kaimo kapinių PR kampo, buvo iškasti 5 šurfai, iš viso 22 m^2 plotas. Šurfe Nr. 3 rastas griautinis žmogaus kapas ir dar kelių kontūrų pakraštėliai. Be to, žemės paviršiuje rasti keli degintiniai kauliukai. Tuo metu kapinyno teritorija liko neaiški. Nustatyta, kad, užstumdžius karjerą, kapai atsidūrė visai žemės paviršiuje (10–20 cm gylyje). Dalis kapų suardyta. Prie 1998 m. kastų šurfų prikasta duobių. Matyt, tai „lobių ieškotojų" darbas. Atrodo, radinių ieškota su metalo ieškikliu. Buvusio karjero R dalis suarta giluminiais plūgais. Kapinynas ir toliau ardomas.

Norint nustatyti paminklo pobūdį, ribas, apsaugoti paviršiuje esančius radinius, ištirti labiausiai suardytą kapinyno dalį, buvo kreiptasi į KVAD.

1999 m. ištirtos 9 perkasos (iš viso 300 m^2 plotas). Perkasos kastos 1998 m. kastų šurfų vietoje. Taip pat ieškota R ir P kapinyno ribos. Rasta 20 griautinių kapų (Nr. 2–21). Dalis buvo visai paviršiuje, 8–15 cm gylyje, ir gerokai apardyti. Metalo ieškikliu patikrinta kaimo kapinių aplinka. Iš atsitiktinių radinių išsidėstymo paaiškėjo, kad kapinynas užima labai didelę teritorija aplink V, P ir R kaimo kapinių kraštą. Taigi kaimo kapinėse senovėje, matyt, irgi buvo laidota.

Kapai orientuoti įvairiomis kryptimis. Laidota ilgą laiką. Keli kapai kerta vieni kitus. Iš atsitiktinių radinių atrodo, kad ankstesni kapai yra R kapinyno dalyje, vėlesni – V. Tirtoje kapinyno dalyje rasti II–III ir V–VI a. kapai. Visi jie griautiniai. Kaulų neišlikę, tačiau prie žalvarinių dirbinių užsikonservavę jų fragmentai, galvūgalyje anatomine tvarka išlikę dantų ar kaukolių fragmentų. Dirbiniai taip pat padeda nustatyti mirusiųjų orientaciją.

II–III a. (gal ir I a. pab.) kapai (Nr. 2, 3, 13, 14, 16, 19, 20, 21 ir kt.) tirtoje kapinyno dalyje išsidėstę tolygiai. Laidota su dideliais tarpais. Duobės 220×90, 200×70 cm ir pan. Neretai kapo duobės dugne yra po vieną ar kelis akmenis (dažniau prie galvos) arba moliu sutvirtintos karsto sienelės. Jis, matyt, skobtinis, nes kapo duobė pjūvio viduryje įgaubta. Kaip

turtingesnius galima paminėti kapus Nr. 14, 16 ir 21. Moters kape Nr. 14 rastas iš įvijėlių padarytas apgalvis, didelis ritės formos žalvarinis karolis, stipriai profiliuota ir akinė segės, 2 apyrankės. Vyro kape Nr. 16 rastas ietigalis, įmovinis kirvis, 2 segės (viena jų unikali), žiedas. Kituose kapuose buvo po 2–3 įkapes: ietigalį, antkaklę kūginiais galais, segę ar žiedą. Kaip retesnius radinius galima paminėti kape Nr. 13 rastą kibirėlio formos kaklo pakabučių apvarą, kape Nr. 19 – unikalią segę.

V a. pr. – VI a. kapai (Nr. 5, 6, 7, 15, 17 ir kt.) labiau koncentravosi V tirtųjų plotų dalyje. Jie dažniau orientuoti Š–P kryptimi. Kapų duobės didelės: vyrų 320×160, 280×200 cm dydžio, moterų – 215×90, 200×100 cm ir pan. Vyrų kapų duobės kiek gilesnės. Duobę užpildančioje žemėje pasitaiko pavienių akmenų ar keramikos šukių. Keli vienalaikiai kapai tarsi sudaro poras (k. Nr. 5 ir 6). Kapų dugnai plokšti, daugelyje jų pastebėta lentinių karstų žymių.

Turtingumu išsiskyrė vyro kapas Nr. 5 ir moterų kapai Nr. 6 ir 7. Vyras palaidotas su žirgu. Žirgo nasruose – geležiniai žąslai. Prie galvūgalio padėti ietigaliai, ant kaklo žalvarinė antkaklė, gintaro karolių vėrinys, krūtinę puošė perpetė, 5 ilgakojės žieduotosios ir žvaigždine kojele segės. Be to, rastas pincetas, keli rudo emalio karoliai, įvijiniai žiedai, diržo sagtis. Prie juosmens padėtas įmovinis kirvis, dalgis, kovos peilis. Ant kojų rasti pentinai su geležinėmis sagtelėmis. Moterų kapuose gausu papuošalų: gintaro ir mėlyno stiklo karolių, žieduotųjų, trikampe kojele ir žvaigždinių segių, įvijinių žiedų.

Ypač reti ir unikalūs radiniai rasti kape Nr. 7. Čia, be žieduotųjų segių, labai smulkių gintarinių karolių kaklo apvaros ir kitų įprastų radinių, rasta unikali segė plokščia kojele su pakraščiuose pritvirtintu ranteliu. Panašios konstrukcijos ir unikali apyrankė išplotais galais.

Sidabrinių radinių nedaug. Tik kape Nr. 15 (matyt, senovėje suardytame), be žirgo, buvo rasta žieduotosios segės ir perpetės fragmentų. Suardytame moters kape Nr. 9 buvo 4 neįprastos žalvarinės kryžinės segės. Jų kryžmos puoštos kūgeliais su mėlyno stiklo akutėmis. Kape Nr. 18 rasta žieduotoji segė ir antkaklė su rakto formos išpjova užsegimui.

Be to, kapinyne aptikta viena apskritos formos duobė, primenanti bulviarūsį. Taip pat dviejose vietose rasti padrikų akmenų grindinėliai.

Kapinynas skiriamas Nemuno žemupio skalvių etnokultūrinei sričiai. Tirti kapai datuojami I tūkst. pr. ir viduriu (II–VI a.)

Valdemaras ŠIMĖNAS

Investigations of Barzūnai cemetery

An expedition from the VU excavated the area of 322 m² (5 test pits and 9 trenches) in Barzūnai cemetery (Šilutė district) in 1998-1999. Twenty one inhumations with burial items dating to the 2rd-6th century were uncovered.

Valdemaras ŠIMĖNAS

KREIVĖNŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI 1998 M.

VU ekspedicija tęsė 1987, 1996 ir 1997 m. pradėtus Kreivėnų kapinyno (A 484; seniau – AR 1731) (Šilutės r., Pagėgių sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 90–91; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 214–216).

Kapinynas yra 1,1 km į ŠR nuo Ruikių–Genių kelio pervažos per Pagėgių–Tauragės geležinkelį, 1,1 km į P nuo Kulmėnų, Kreivėnų piliakalnio, vadinamo Pilies kalnu, Vilkės piliakalniu, į R nuo Genių kaimo evangelikų III kapinių. Užima 0,66 ha plotą.

Kapinynas tirtas paminklosauginiais tikslais. Tirtoje teritorijoje 1992 m. atvykę LKP MC archeologai rado kapinyną suartą. Arimo paviršiuje mėtėsi žmonių ir žirgų kaulų bei įkapių (žr. *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 282). 1997 m. buvo nustatyta, kad R kapinyno pakraštyje esančios dvi 40 m ilgio labai gilios (50–80 cm gylio) arimo vagos siekia degintinius kapus. Dirvos paviršiuje su metalo ieškikliu surinkta per 200 atsitiktinių archeologinių radinių: dviašmenių kalavijų, kovos peilių, ietigalių, žąslų, lankinių ilgakojų, III grupės žieduotųjų, aguoninių, plokštelinių ir pasaginių segių, apyrankių kanopiniais galais, žalvarinių karolių ir pakabučių, vytinių antkaklių fragmentų ir kt. Minėtose vagose, visai žemės paviršiuje, atsidūrė degintiniai kapai ir jų įkapės. Todėl, nenorint dar labiau pažeisti kapų, metalo dirbiniai tuo metu vagose nebuvo renkami. Norint išsaugoti dirbinius nuo korozijos ir kapus nuo visiško sunykimo, buvo būtina juos ištirti. Kapinynas labai vertingas ir moksliniu požiūriu. Iš Skalvos teritorijos (neskaitant prieš karą tirtų, bet nepaskelbtų Linkūnų kapinyno tyrinėjimų duomenų) visai neturime vėlyvojo geležies amžiaus tirtų kapų.